

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ВАРТІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

В.А. Нехай

к.е.н, доцент

Чернігівський національний технологічний університет

Формування стратегічного мислення в сучасних умовах господарювання є одним з важливих питань менеджменту підприємства. В силу існуючих уявлень про критерії оцінки ефективності діяльності підприємства неможливо приймати адекватні стратегічні рішення, оскільки такі варіанти рішень багатьма керівниками національних підприємств просто не розглядаються. Отже, на сьогодні стоїть гостра проблема формування принципів, методів і прийомів, що дозволяють приймати управлінські рішення, орієнтовані насамперед на стратегічні інтереси власників. Власнику для прийняття стратегічних рішень, перш за все, потрібна інформація про вартість капіталу підприємства, як на поточний момент часу, так і в майбутньому.

Вартість належить до фундаментальних економічних категорій, але і на сьогодні серед науковців та практиків немає єдиного загальноприйнятого тлумачення даної категорії. Розвиток суспільства, а відповідно і економічних відносин, впливали на погляд науковців щодо категорії вартості та поповнювали економічну теорію новими тлумаченнями категорії вартості.

Так, представники австрійської школи граничної корисності (К. Менгер, Е. Бем-Баверк, Ф. Візер та інші) вважали основою споживчої вартості товару його цінність (корисність). Представники теорії трудової вартості (А. Сміт, Д. Рікардо, У. Петі, К. Маркс) вважали, що вартість – це втілена у продукт праця. А. Сміт стверджував, що тільки праця, вартість якої ніколи не змінюється, є єдиним і дійсним мірилом, за допомогою якого можна розцінювати і порівнювати вартість усіх товарів [1].

А. Маршалл у роботі «Принципи економічної науки» ототожнює поняття вартості і ціни [2]. Ж. Дебре у своїй роботі «Теорія вартості» стверджує, що термін «вартість» поступово все тісніше зростає з поняттям рівноважної ціни [3].

Таким чином, на сьогодні найчастіше категорія вартість розглядається в двох аспектах:

- виражена в грошовій формі цінність або величина витрат на продукт;
- суспільна праця, витрачена на виробництво продукту.

Розуміння категорії вартості має значення не тільки в межах економічної теорії. Важливе прикладне використання дана категорія знаходить при оцінці вартості капіталу підприємства.

Вартість капіталу є найкращим критерієм для оцінки стану підприємства у порівнянні із такими звичними показниками, що розраховуються на основі облікової інформації, як дохід від реалізації продукції, прибуток, показники рентабельності діяльності тощо. Це обумовлено тим, що показник вартості підприємства, враховує в собі всі вищенаведені показники, а також, залежно від методу розрахунку, враховує значну кількість інших факторів, наприклад, інвестиційну привабливість підприємства, альтернативні можливості вкладення капіталу, стан зовнішнього середовища тощо.

Також показник вартості підприємства відіграє значну роль в управлінні підприємством, оскільки, з одного боку, він є комплексною характеристикою діяльності підприємства, що адекватно відображає його фінансовий стан, економічну ефективність і можливі перспективи розвитку, виступає основою подальшого розвитку підприємства, з якою власники і менеджмент підприємства повинні узгоджувати свої стратегічні плани. З іншого боку, це основний показник, який дозволяє реалізувати інтереси всіх стейкхолдерів підприємства. Адекватна оцінка вартості підприємства, підтримка на належному рівні та забезпечення її зростання, створюють передумови для сталого розвитку підприємства.

У відповідності до НСО № 1 "Загальні засади оцінки майна і майнових прав" [4] для проведення оцінки майна застосовуються такі основні методичні підходи: витратний; дохідний; порівняльний. Підґрунтям для оцінки майна в будь-якому випадку є обліково-

аналітична інформація, що міститься в системі бухгалтерського обліку.

Таким чином, важливу роль у визначенні вартості підприємства відіграє оцінка, достовірність якої ґрунтується на професійному судженні бухгалтера [5].

Перші моделі оцінки результатів діяльності підприємств з'явилися в 20-х роках минулого століття – модель Дюпона (Du Pont Model). В даний час існує декілька підходів до впровадження концепції управління вартістю компанії, розроблених зарубіжними економістами:

- розрахунок фундаментальних показників вартості (модель конкурентної стратегії М. Портера) [6];
- пентаграма можливостей структурної перебудови. Відправною точкою даного методу є поточна ринкова вартість компанії, на основі якої оцінюється вартість компанії з урахуванням внутрішніх і зовнішніх факторів [7];
- модель збалансованості прибутку, активів і зростання [8];
- збалансована система показників (Balanced Scorecard BSC) [9];

Також, в зарубіжних країнах одним з найбільш поширених показників оцінки вартості бізнесу є фактичний економічний прибуток компанії — Economic Value Added (EVA).

Для комплексної оцінки також використовують такі показники як:

- додана ринкова вартість (Market Value Added);
- акціонерна додана вартість (Shareholder Value Added);
- дохідність інвестицій на основі грошового потоку (Cash Flow Return on Investment).

Концепція управління вартістю компаній як нова ідеологія корпоративного управління зародилася у 80 р. минулого століття в США. Вперше її теоретично обґрунтував А. Раппапорт [10]. У своїй роботі він стверджує про необхідність фокусування зусиль менеджерів на зростанні вартості для інвесторів. Головною ідеєю автора є оцінка ефективності інвестиційної та фінансової стратегії корпорації на основі її здатності створювати акціонерну вартість.

Однак, існування конфлікту інтересів власників капіталу та менеджменту підприємства призвело до необхідності врахування нефінансових показників при дослідженні процесу формування вартості підприємства. Це пояснюється тим, що на відміну від фінансових факторів, які дають інформацію про результати діяльності підприємства, але не відображають шляхи їх досягнення, нефінансові фактори вартості виступають основою для розрахунку фінансових показників та характеризуються довгостроковим впливом на вартість капіталу підприємства.

Отже дослідження категорії вартості та методів оцінки капіталу підприємства, дає можливість стверджувати, що вартість капіталу підприємства розрахована за допомогою методів, що використовують професійні оцінювачі, має гіпотетичний (ймовірнісний) характер, а вартість підприємства, визначену на основі інформаційної бази системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності, – фактичною. Тому дані бухгалтерського обліку та фінансової звітності становлять основу для реалізації будь-якого з трьох методів, за допомогою якого можна оцінити вартість капіталу підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит;. [пер. с англ.; предисл. В.С. Афанасьева]. – М.: Эксмо, 2007. – 960 с.
2. Маршалл А. Принципы экономической науки / А. Маршалл. – М.: Прогрес, 1993. – 594 с.
3. Debreu G. Theory of Value. - New-York, 1959. – 129 p.
4. Національний стандарт № 1 "Загальні засади оцінки майна і майнових прав" затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2003 р. N 1440 [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-%D0%BF>
5. Лень В.С. О понятии «профессиональное суждение бухгалтера» / В.С. Лень, В.А. Нехай //Економіка та управління в XXI столітті: аналіз тенденцій та перспективи розвитку: збірник тез наукових робіт IV Міжнародної науково-практичної конференції (Київ–Санкт-

- Петербург–Відень, «29» липня 2016 року / Фінансово-економічна наукова рада, 2016. с. 9-13
6. Дамодаран А. Инвестиционная оценка: инструменты и методы оценки любых активов / А. Дамодаран [пер. с англ.]. – М.: Альпина Паблишерз, 2010, - 1323 с.
 7. Коупленд Т. Стоимость компаний. Оценка и управление / Т. Коупленд, Т. Коллер, Д. Муррин – М.: Бизнес-Олимп, 2008. – 576 с
 8. Уолш К. Ключевые показатели менеджмента / К. Уолш. – М.: Дело, - 2000. 360 с.
 9. Каплан Р. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию / Р. Каплан, Д. Нортон [Пер. с англ.] – М.: Олимп-Бизнес, 2005. – 510 с.
 10. Rapaport, A. “Creating Shareholder Value: The New Standard for Business Performance”. New York: Free Press, 1986

Чернігівський інститут інформації, бізнесу і права ПВНЗ "МНТУ імені академіка Ю. Бугая"